

A FÜLBEVALÓ.

□ Dombainét meglátogatta leánykori barátnője FÜRGE Hubané s e látogatás után Dombainé oly szomorú lett, mint egy viharvert rózsabokor. „Miért is jött volna másért“ okoskodott Dombainé, „ha nem azért, hogy fitogtassa gyémánt fülbevalóját? Tíz évig felém se nézett s most egyszerre betoppan hozzám. Mért jutottam egyszerre eszébe? Igen, igen. Bizonyos. A gyémánt fülbevalóját akarta előttem ragyogtatni. „Ötszáz koronába került. Az uram vette!“ nyafogta kényesen. Jaj, be utálatos egy nő. És az ura. Ohó. Vajjon miből? Vajjon honnan? Az a fülbevaló vagy hamis, vagy a szeretőjétől kapta. Fúj! Megvetem őt egész lelkemből. Neki a fülbevalója, nekem a becsületem ragyog. Ez az.“

□ De mindhiába, szive titkos kamarájában ott lapangott az irigység s mivel a becsületet nem lehet az embernek se a fülére, se a nyakára akasztani: mégis csak szeretett volna egy ilyen csillogó ékszert s kinosan sóhajtott: „Ó, bárcsak nekem is volna egy ilyen fülbevalóm.“

□ Dombai adótiszt volt, afféle kopott, szürke kis hivatalnok, kinek szűk világát két szó zárja be: „hivatal“, „feleség“. Punktum. Minden vágya az volt, hogy itt megállja a helyét. Hivatalában pontos, lelkiismeretes, szinte a túlságig pedáns. Odahaza gyöngéd, finom, odaadó és simulékony, akárcsak egy selyemtakaró. Boldogítani akarta az asszonyt, akit imádásig szeretett. Szegény leány volt az, a szépségéért vette el.

□ Dombainénak nem volt titka férje előtt. Elbeszélte neki FÜRGÉNÉ látogatását is töviről-hegyire s a végén hozzá tette:

□ „Istenem, milyen gyönyörű fülbevalója volt. Gyönyörű.“

□ Dombai — mint jó férj — rögtön megérezte, hogy egy gyöngéd női kezecske nyitogatja az erszényét. Tudta, hogy az asszony boldogsága serpenyőjének kibillent egyensúlyát csak egy szép fülbevaló billentheti helyre. Mint gyöngéd férjhez illik, legott elhatározta, hogy feleségének megszerzi az örömet s meglepi őt egy szép ékszerrel. Pénze nem volt. „Sebaj“, gondolta magában, magánmunkákat vállalok s ebből összegyűjtöm a pénzt. Eddig nem igen érdekelték az ékszerész kirakatok, most azonban órák hosszat ödöngött előttük, tervezgetve, számítgatva, melyikkel lephetné meg legjobban a feleségét. Az ékszer szép, finom holmi, de meg van az az eredendő

hibája, hogy minél fényesebb és szebb, annál drágább. S ugyan istenem, mennyi idő kellene ahhoz, hogy ő — abból a pár forintból — a mit havonta félretehet, egy ilyen ékszer árát összegyűjtse, amivel a feleségének örömet szerezhetne. A feleség pedig számított a fülbevalóra. Nem mondta ugyan szóval sem, de Dombai — mint tapasztalt nőismerő — kiolvasta a szeméből, a mosolyából, a kacagásából. Tartani is akarta a szavát. Nincs veszélyesebb dolog, mint a nő vágyait kielégítetlenül hagyni. Ez mindig megboszulja magát. Egy barátjának elpanaszolta a bánatát Dombai.

□ „Képzeld, mondta, nem is hittem volna, hogy egy nyomorult ékszer így bele tud nyulni az ember életébe. Vedd szó szerint, hogy egy idő óta valósággal félek hazamenni. Mindig az asszony siet maga ajtót nyitni s úgy néz rám, mintha kérdené: „elhozta?“ Ha valamiért a zsebembe nyulok, boldogan mosolyog és eltakarja az arcát. „A fülbevalóm“ rebeget. S a multkor, szerencsétlenségemre bajuszpedrőt vittem a zsebemben, mit a fodrásztól vettem. A selyempapir kellemesen zizegett a zsebemben, nőm hozzám lép, átölel, megcsókol és azt mondja: „Drágaságom. Az ékszer. Az ékszer. Tudom, tudom. Hisz holnap van a nevemnapja.“ Táncolt, tapsolt, ugrált, mint egy balett az operában és képzeld, nekem nem ékszer, hanem a bajuszpedrő van a zsebemben. Hát ez így megy nálunk. Adj tanácsot, fiam, mert megőrülök. Pénzem nincs, a feleségemnek ékszere nincs. De ő erővel azt akarja, hogy legyen. Ó, a nők rémes akarnokok, te még ezt nem tudod. Adj tanácsot, kérlek mentsd meg barátodat. Add vissza otthonának előbbi békéjét és nyugalomát.“

□ A barát mosolygott.

□ „Fiam, buta vagy. Ilyen egyszerű dolog és hogy felfuod. Világos. Hisz ez Columbus tojás.“

□ „Nos?“ biztatta Dombai barátját.

□ „Amerikai gyémánt, csacsim.“

□ Dombai arca elnyult. Nem volt megelégedve a tanácscsal.

□ „Mit, folytatta barátja, ez nem jó eszme? Remek, pompás, kitűnő. Hallgass ide. Veszel egy amerikai fülbevalót. Belekerül — pompás szép kivitelben — nyolc koronába. Bagatell. Senki a világon nem is sejti, hogy ez nem igazi gyémánt. A feleséged a legkevésbé.“

□ „És, és? Nem veszi el a fényét?“

□ „Elveszti. De te mielőtt elvesztené, hamar veszel egy másikat és kicseréled. A feleséged büszke a gyémántjára és boldog. S ez a fő. A dolgok sosem azok, amik, hanem aminek tartjuk, hisszük őket. Nos?“

□ „De hiszen egyszer csak megtudja az asszony!“ fakadt fel Dombai.

□ „Nem tudja meg. Te ugyanis egy szép napon, mikor a kellő pénzt összegyűjtötted: megveszed az igazi fülbevalót. És ekkor vagy elmondod a titkot, vagy nem mondod el. Nos, nem nagyszerű?“

□ Dombai arca kisugárzott, mint egy égő villanykörte. És még aznap vett egy amerikai gyémánt fülbevalót.

□ Diadalmasan csomagolta ki.

□ „Nézz ide, drágám. Nézz ide, Ilona. Ezt mutasd meg a barátnéidnak. Nézd.“

□ Dombainé elvette az ékszert s nézegette jobbról-balról, oly naiv műértéssel, mint egy szarka a csillagtárgyakat szokta.

□ „Gyémánt? Igazi?“ kérdezte összehunyorítva a szemét.

□ „Persze. Nézd, hogy karcolja az üveget.“ És Dombai a kisujján lévő gyémánt gyűrűvel megkarcolta az ablakot. A nők felületeseek, Dombainé nem vette észre a csalást.

□ „De hát... nem értem...? Hisz ez drága... és... honnan vetted a pénzt?“

□ Dombai a felesége száját betakarta az ujjával. „Pst. Erről nem illik beszélni.“

□ Dombainé elkacagta magát és tapsolt örömeiben. „Ez nagyszerű! Ilyen jó férj, mint te, nincs sehol több a világon. Az ám.“

□ És mint egy hizelgő macska a férjéhez simult. „Fudod mit gondolok drágaságom? Azt hiszem, a Fürgéné fülbevalója...“

□ „Hamis!“

□ „Igen. Hamis. Afféle értéktelen utánzat... Amerikai gyémánt. Nem gondolod?“

□ „Ó, ezt én már régen akartam mondani, csak nem akartam megsérteni a barátnédát.“

□ „Ó, Fürgéné! Sosem sziveltem életemben! De azért meghívom, hogy megpukkadjon az irigységtől.“

□ Egy napon este — vetkezés közben — Dombainé a tükörbe néz — egész testében megdermed. Bal-füléhez kap — nincs fülbevaló. Halálos félelmet érez. Dombai már aludt. Fel akarta ébreszteni, hogy megmondja neki a csapást. Nem volt merészsége.

□ „Szörnyőség, szörnyőség“ ismételte.

□ Hirtelen az ágyba bujt s a fejére húzta a paplant. Az első percben meg tudta volna mondani az urának a fülbevaló elvesztését, de most már nem lett volna hozzá ereje. De mivel valakinek el kellett mondania a dolgot, mert a nők semmit egymagukban el nem végeztek soha s miúdig, mindenben másokra vannak utalva, elhatározta, hogy be fogja titkába avatni

Fürge Hubánét s az ő tanácsát fogja kikérni. Ugy gondolta, valamelyik ékszerésznél megrendeli a fülbevaló pártját s részletekben le fogja törleszteni. Ha pedig részletre nem kapná meg: vesz egy hamisat. Elvégre is csak az a fontos, hogy a férj ne tudja meg a dolgot.

□ „Drága Margitkám, édes jó barátnóm, mindig bizalommal voltam hozzád és mindig szerettelek. Hisz tudod.“

□ Ez volt a bevezetés. Ezután röviden elbeszélte Fürgénének a fülbevaló történetét, elmondván, hogy százakba került.

□ „Végtelenül örvendek, hogy bizalmaddal megtiszteltél, drágám. El kell mennünk az ékszerészemhez.“

□ „Az ékszerészemhez“, ismételte Dombainé, „ó, a nyomoruság!“

□ „Benne megbizhatsz. Meglátod, milyen kedves, barátságos ember. Ó, légy meggyőződve, hogy ilyen fess hölgyikének, mint te vagy, készséggel lesz a szolgálatjára.“

□ Az ékszerész vidám, hizott és kopaszodó férfi volt. A mint látszott, igen szerette a hölgyeket kiszolgálni és mindent megtesz, hogy meglegedésüket megnyerje. Szemügyre vette a fülbevalót.

□ „Mennyibe kerülne a párja?“ kérdezte kissé izgatottan Dombainé.

□ „Ennek a párja, ennek a párja...“

□ Dombainé Fürgénére pillantott.

□ „Ó, csak sokba ne kerülne“, mondta és azt gondolta: „Legalább most tudni fogod, milyen ajándékokat kapok én az uramtól.“

□ „Ennek a párja, asszonyom, két korona a bazárban. Értéktelen üveg.“

□ Dombainé ajkába harapott. Fürgéné felkacagott.

□ „A férjek ajándéka“ mondta oly gúnyosan, a mely Dombainét szívéen sebezte meg.

□ „Megállj, megállj nyomorult Dombai!“ sziszegte az asszony. De nem akart a hinárban maradni. Összeszedte magát. „Éppen hasonló gyémánt fülbevalót akarok“, mondta Dombainé. „Szakasztott ilyet, mint ez.“

□ „Kérem, kérem, nagyságos asszonyom.“

□ „Itt az előleg. Mikor jöhetek érte?... Helyes. Jónapot.“

□ Másnap Dombainé ismét felkereste az ékszerészt.

□ „Tegnap nem kérdeztem meg, mibe fog kerülni a rendelt fülbevaló.“

□ Az ékszerész megmondta.

□ „Egy kicsit borsos. Nem számíthatná olcsóbban?“

□ Az ékszerész hosszan nézett Dombainéra és mosolygott.

□ „Kérem. Ilyen szép hölgynek joga van megszabni és lealkudni az árból.“

□ „És részletfizetésre nem kaphatnám?...“ kérdezte Dombainé.

□ „Kérem. Ahogy parancsolja. Tessék: toll, papír. Méltóztassék felírni a feltételeket...“ És közelebb

hajolt Dombainéhoz. „Asszonyom, akárki is volt, a ki önt így becsapta, gyalázatos férfi volt. Gyalázatos. Egy haszontalan, ripók semmiházi férfi. Egy pernahajder . . .“

□ És az ajkához emelte Dombainé kezét.

□ „Úgy van. Az egy pernahajder . . .“ mondta Dombainé . . . „De bosszut fogok állani. Bosszut. Itt van. A feltételek.“

□ És átnyújtotta a fehér papirost. Husz korona havi részletet kötött ki.

□ És Dombainénak két nap mulva gyönyörű új, most már valódi gyémánt fülbevalója volt . . .

□ Dombai szorgosan gyűjtötte a pénzt a fülbevalóra. Minden élvezetet megvont magától, kevesebbet szívott, társaságba se járt, átalakított ruhákat hordott s így teremtette elő a fülbevaló árát. Mennyit álmódzott erről a percről! S végre elérte.

□ „Ilonám“, mondta a nagy nap estéjén, „ma van a születésnapod. Halld csak. Meglepetést tartogatok számodra. Ül csak ide mellém, aranyvirágom.“

□ Az asszony melléje ült.

□ „Lám, milyen jó kis férjcském van nekem. Mindig meglepetés, mindig. Mint két év előtt a gyémánt fülbevalóval, . . .“ mondotta Ilona s ujjai közé sodorintotta a férje haját. „Igen. Mint akkor. A fülbevalóval.“

□ „Hallgass csak ide drágám. Hol is van a fülbevalód?“

□ „A szekrényben. Tudod, hogy éjjelre leteszem.“

□ „Hozd csak ide.“

□ Dombainé elsietett. Dombai diadalmasan mérte végig a szobát. A győző Napoleon nem állhatott oly büszkén a piramisoknál.

□ „Vedd ki és tedd a füledbe. Látni akarom ma rajtad a fülbevalót. Vajjon észreveszi?“ gondolta.

□ Ilona felnyitotta a kis bársony tartókát. Fülébe kapcsolta az ékszer.

□ „Hogy ragyog, Ez ragyog csak igazán, Ilonám, nem az az üveg. A másik. Ó, hisz az nem ragyogott így soha.“

□ „A másik?“

□ „Gyere csak ide kis bohóm? El kell árulnom neked valamit . . .“

□ És elbeszélte a csalást.

□ „És? És a másik? Hol van a másik?“

□ A férj kacagott és jelentősen legyintett a kezével. „Képzeld mondta hunyorgatva, milyen jó üzletet csináltam veled. Egy zsidónak adtam el tíz koronáért. Tíz korona — üvegért! Hahaha.“

□ Ilona megköszörülte a torkát. Arca megrándult. De aztán csak összeszedte magát. Kacagott.

□ „Tíz koronáért. Haha. Igazán szerencsés ember vagy te, fiacskám . . .“

SZIRKAY JÁNOS.

Szalay Pál rajza

Az utcasarokról.

*A város immár villanyfénybe szédült:
Barnán szorongnak egysorban a házak;
Sikátorcsendben halk cipők kopognak
S álmosan ingó pontok tétováznak.*

*Előbb mentek el mellettem suhogva
Féher ruhájuk már sötétre fakúl.
Ormos házakkból megkérdez sok ablak,
Mig a sarkon állok hosszan, szótlantul*

*És regősének vibrálgat köröttem:
Szól sohase láttam fehér senkinek
Hajh! kocintanak a szőke igricek!*

*Reám köszöntnek öblös vén kupával,
Mig ködbe meredek a barna utcán:
Hajh! poros a csizmám, poros a kucsmám!*

Boros Ferenc.